

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 2, June 2019, p. 159-171

Received	Reviewed	Published	Doi Number
21.04.2019	26.05.2019	30.06.2019	10.18298/ijlet.23369

**Transparent Word Model in French Vocabulary Teaching
as Second Foreign Language**

*Ertan KUŞÇU*¹

ABSTRACT

By its simplest definition, language is a means of communication between people and societies. It is a living organism which can derive new words with different meanings and usages in linguistic terms, which can attach newer meanings to existing words and which can exchange words by interacting with other languages. Here, the most important element that expresses the power of expression of a language is the vocabulary of that language. The course focuses on the study of linguistics, which is called the lexicology of a language, lexicology (fr.lexicologie), lexicography, and vocabulary (fr.voculaire). Lexicology focuses on investigations of the formal, semantic structure of words and their functions within the language, while its vocabulary focuses on the extent to which a language is mastered and how words are ordered in a correct syntax. The advance of science from the past to the present, the spreading of cultures, the prosperity of societies, the development of technology and the learning of what is happening in the world can be realized through inter-language interaction. In other words, human beings have learned languages both to communicate their experiences to other societies and to acquire knowledge and experiences that have emerged in other societies. On the other hand, knowing and speaking a foreign language in our country, which is a tourism country, is desired by every part of the society. In the Western sense, our practice of learning a foreign language that started with the French in the last period of the Ottoman Empire continues well into today with English. As a result of the friendly relations between the Ottoman Empire and France, there are many words imported from French that we frequently use in our language, even in the daily life. These words which were imported from the French are called the transparent words (mots transparents). In this study, in order to determine how and to what extent the transparent words are taught in accordance with the theoretical approaches in teaching French as a second foreign language, the A1.1- and A1.2-level, textbooks "Bien Sur!" have been scanned thoroughly and the importance of using transparent words in starting to teach French has been pointed out. In this context, it has been seen that the transparent words in the textbooks facilitated the teaching of some linguistic structures. Moreover, it is seen that the activities that are related to transparent words can be of interest to learners, increase their learning wishes and present in content in such a way that they can put the language into their lives as much as possible. Moreover, it has been seen that the activities concerning transparent words have been presented in such a way that they can be of great interest to learners, they can increase their learning motivation levels and they can integrate the language into their lives as deeply as possible. In addition, it has been observed that the second foreign language learning levels of secondary education have been taken into consideration in the books examined according to the Common European Framework of Reference for Languages. It has also been seen that the teaching is carried out in an order which moves in accordance with the principles of foreign language teaching from simple to difficult, from abstract to concrete.

Key Words: French teaching, French learning, transparent words, vocabulary.

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, ertan_milas@hotmail.com

İkinci Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Şeffaf Sözcükler Modeli

ÖZET

En yalın tanımıyla dil, insanlar ve toplumlar arası bir iletişim, bir aktarım aracıdır. Dilbilimsel açıdan dil, farklı anlam ve kullanım biçimleriyle yeni yeni sözcükler türetebilen, mevcut sözcüklere yeni yeni anlamlar yükleyebilen ve da başka dillerle etkileşime girerek sözcük alışverişinde bulunabilen canlı bir organizmadır. İşte bir dilin anlatım gücünü ortaya koyan en önemli unsur, o dilin sözcüklüğüdür. Bu bağlamda bir dilin sözcük odaklı çalışmalarını, *sözlükbilim* (fr. lexicologie), *sözlükçülük* (fr. lexicographie) ve *sözcüklüğü* (fr. vocabulaire) olarak adlandırılan dilbiliminin inceleme alanları konu edindir. *Sözlükbilim* sözcüklerin biçimsel, anlamsal yapısı ve dil içindeki işlevleriyle ilgili incelemeler üzerine odaklanırken, *sözcüklüğü* ise, bir dile ne denli hâkim olunduğunu ve sözcüklerin doğru bir dizimle nasıl sıraladığını ele alır. Geçmişten günümüze bilimin ilerlemesi, kültürlerin yayılması, toplumların refaha ulaşması, teknolojinin gelişmesi ve dünyada olup bitenlerin öğrenilmesi elbette diller arası etkileşimle gerçekleşebilmiştir. Yani insanoğlu, yüzyıllardır edindiği bilgi ve birikimleri diğer toplumlara aktarabilmek için hem dil öğretmiştir, hem de diğer toplumlarda ortaya çıkan bilgi ve birikimleri edinmek için dil öğrenmiştir. Öte yandan turizm ülkesi olan ülkemizde de yabancı dil bilmek ve konuşmak, toplumun her kesimi tarafından arzu edilen bir durumdur. Batılı anlamda Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Fransızcayla başlayan yabancı dil öğrenme serüvenimiz, günümüzde İngilizceyle devam etmektedir. Osmanlı Devleti ve Fransa arasındaki yakınlaşmalar sonucunda dilimize, hatta güncel yaşamda sıklıkla kullanmakta olduğumuz, birçok sözcük geçmiştir. İşte Fransızcadan dilimize geçen bu sözcüklere, şeffaf sözcükler (mots transparents) denilmektedir. Bu çalışmada, kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda ortaöğretim ikinci yabancı dil olarak Fransızca öğretiminde, şeffaf sözcüklerin hangi oranda ve nasıl öğretildiğini tespit etmek için A1.1 ve A1.2 dil düzeyi "Bien Sûr!" ders kitapları, Genel Tarama Yöntemiyle taranmış ve Fransızca öğretiminde şeffaf sözcüklerle başlamanın önemine değinilmiştir. Bu bağlamda ders kitapları içeriklerindeki bulunan şeffaf sözcüklerin bazı dilsel yapıların öğretimini de kolaylaştırdığı görülmüştür. Dahası şeffaf sözcükleri konu edinen etkinliklerin öğrenenlerin ilgisini çekebilecek, öğrenme isteklerini arttırabilecek ve mümkün olduğunca dili onların yaşantısına sokabilecek bir biçimde içerikte sunulduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ölçütleri doğrultusunda ortaöğretim ikinci yabancı dil öğrenme düzeyleri göz önüne alınarak incelenen kitaplarda yabancı dil öğretimi ilkelerine uygun biçimde basitten zora, somutta soyuta bir düzende öğretimin gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fransızca öğretimi, Fransızca öğrenimi, şeffaf sözcükler, söz dağarcığı.

1. Giriş

İnsanoğlu tarih boyunca, daha çağdaş uygarlıklar oluşturabilmek ve daha rahat bir yaşam sürebilmek için her alanda büyük uğraşlar vermiştir. Tüm bu uğraşlarını daha sistemli, daha yaygın ve daha etkili bir biçimde sürdürebilmek ve gelecek nesillere aktarabilmek amacıyla eğitim-öğretim politikaları oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, diğer toplumlarla sosyal ve kültürel etkileşimlere girebilmek, ticaret yapabilmek, onlarla bilgi paylaşımında bulunabilmek ve çağdaş bir eğitim sistemi inşa edebilmek için, her dönem yabancı dil öğretimine önem vermiştir. Yani tarihsel süreçte insanoğlu bilgiyi, gücü, teknolojiyi ve bilimi elinde bulundurabilmek ve tüm bu gelişmeleri takip edebilmek amacıyla, Eski çağda Latince ve Grekçeyi, Ortaçağda Arapça ve Latinceyi, Yeniçağda Fransızca'yı öğrenmiş, günümüzde ise İngilizceyi öğrenmeye yönelmiştir.

Böylece uygarlığın temel yapı taşı olarak kabul edilen dil, bir bireyin zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal gelişimini biçimlendiren; toplumu oluşturan bireylerin birbirleriyle ya da öteki toplumlarla iletişim kurabilmesine olanak sağlayan bir araç haline gelmiştir. Literatürde, "Dil nedir?" sorusuna birçok yanıt verilmiştir. Bunlardan birkaçı şöyledir. Aitchison'a (1982) göre dil, "Sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır olarak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya, insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir." (akt. Aksan, 1997:13). Ergin'e (1997) göre, "İnsanlar

arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden oluşan muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir." (1997:7). Erkman'a (1987) göre ise dil, "Sözcüklerden ve bu sözcüklerin belli bir dil bilgisi kuralına uygun olarak dizilimlerinden oluşur." (akt. Özbay, 2005:15). Heintz'e (1978) göre, "Dil, sadece düşüncüyü aktaran bir dizge değil, onu oluşturan, biçimlendiren bir dizgedir" (akt. Aksan, 1997:15).

Bugün yeryüzünde kaç dilin konuşulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, dilbilim alan yazınında kabul gören ve çalışmalarda da sıklıkla vurgulanan görüşlerden birkaçı şöyledir: Koç'a göre dünya dilleri, "3000-3500 kadardır." (Koç, 1996:33); Unesco'ya göre 6000 civarında; Amerikan misyoner örgütü *Summer Institute of Linguistics'*e göre ise, yaşayan 6912 dil vardır. Bu, aynı zamanda örgütün misyonerlik faaliyetleri yürüttüğü dil sayısıdır (Picq vd., 2008:58).

Bu çalışmada, erek dil konumunda olan Fransızca; İtalyanca, Rumence, İspanyolca, Latince ve Portekizce gibi Hint-Avrupa dil ailesinin, Avrupa kolunda olan Roman dillerinden biridir. Ana dil Türkçe ise; Moğolca, Mançuca, Tunguzca, Japonca ve Korece gibi Ural-Altay dil ailesinin, Altay kolunda bulunan bir dillerden biridir. Buna göre, her iki dilde tarihsel bağlamda ele alındığında, Fransızca Türkçeye göre, daha yeni bir dildir. Hatta Türkçe için, Oswald Menghin ve Hommel öteden beri, yani yaklaşık olarak 5000 yıldan daha fazla bir süredir konuşulan bir dil olduğunu ve birçok dile de ödünç sözcük verdiğini (akt. Koç, 1996:14) söylemişlerdir.

Fransızca öğrenme/öğretme maceramız, ekseriyetle, 18. ve 19. yüzyılda Osmanlı Devleti ve Fransa'yla olan yakınlaşmasıyla başlamıştır. Hatta bu yakınlaşmanın izlerini, yine o dönemlerin yazın hayatında ve güncel konuşma dilinde görmek mümkündür. O dönemlerde dilimize geçen birçok sözcük, günümüzde de halen kullanılmaktadır. Daha somut bir ifadeyle, Türk Dil Kurumu Sözlüklerine göre, Fransızca, dilimize yaklaşık 5500 sözcük vermiştir. Yine benzer bir çalışmada, günlük dilden 2966 ve bilimsel terminolojiden 1975 olmak üzere, toplamda 4941 Fransızca sözcük geçmiştir (Kara, 2011:10).

Dünyanın en yaygın dillerinden biri olan Fransızca, Türkçeye sözcük verdiği gibi kendisi de birçok dilden sözcük almıştır. Tarihsel süreçte Fransa topraklarında kurulan ilk topluluk, Galyalılarıdır. Güncel Fransızcanın kırsal yaşamla ilgili sözcükleri, Kelt dilleri ailesinden olan Galya dilinden kalmadır. Sonra, Sezar'ın Galya'yı fethetmesiyle Latince'den birçok sözcük alan Fransızca, doğudan gelen kavimlerin (Vikingler, Hunlar, vb) etkisiyle, sözcüklerine farklı alanlardan (savaş, duygular, renkler, yiyecekler, renkler, hayvanlar, kurumlar, bayramlar, vb) yaklaşık 800 yeni sözcük katmıştır. Daha sonra, 7. yy'da Arapların İspanya'ya girmesiyle, Haçlı seferleriyle doğunun zenginliğinin Avrupa'ya taşınmasıyla, Antik dönem eserlerinin yeniden elden geçirilmesiyle ve yakın coğrafyasında etkileşime girdiği İtalya, İngiltere vb. devletlerin dillerinin etkisiyle gelişmiş ve zenginleşmiştir (Capdeville, 2008:27-32; Pruvost, 2017:6). Bu konuda daha detaylı bir çalışma yapan Walter (1997), *L'Aventure des mots français venus d'ailleurs* adlı çalışmasında güncel Fransızcadaki mevcut sözcüklerinin %13'ünün, yani 4200'ünün, yabancı kökenli olduğunu; 1054'ünün İngilizceden, 707'sinin İtalyancadan, 215'inin Arapçadan, 164'ünün Almancadan, 159'unun İspanyolcadan, 153'ünün Felemenkçeden geçtiğini söylemiştir (akt. Dumarest ve Morcel, 2017:12-13; İçel, 2017:8). Hem Walter ve hem Pruvost'un çalışmalarına göre Fransızcaya diğer dillerden geçen bazı sözcükler şöyledir (Tablo 1).

Tablo 1. Walter'e (akt. Dumarest ve Morcel, 2017:12-13) ve Pruvost'a (2012:6) göre diğer dillerden Fransızcaya geçen bazı sözcükler.

Diller	Sözcük Sayısı	Örnek sözcükler
İngilizce	1054	Barman, football, match, bowling, disc-jockey, sponsor, zoom, ketchup, racket, sketch, string, flirt, slogan, business, week-end, ...
İtalyanca	707	Balcon, bravo, banquier bizarre, confetti, concert, corniche, loto, graffiti, lavande, pizza, solfège, aquarelle...
Arapça	215	Alcool, momie, magasin, chiffre, algèbre, cheque, bazar, élixir, gazelle, sirop, azur, arsenal, guitare, amiral, raquette...
Almanca	164	Valse, accordéon, blocus, képi, ozone, panzer, blocus, vasistas...
İspanyolca	159	Cacao, charlatan, guérilla, guitare, rodéo, matador, banane...
Felemenkçe	153	Bière, kermesse, pompe, pingouin, ruban, gaufre, maquereau...

Bu diller dışında, Fransızcanın sözcük varlığını başta Latince ve Yunanca olmak üzere birçok dil beslemiştir. Örneğin tıp dilinde kullanılan "migraine: migren" sözcüğü Yunancadan; dini bir sözcük olan "église: kilise" sözcüğü Latince'den geçmiştir. Hatta güncel dilde kullanılmakta olan "hypocrite: ikiyüzlü" sözcüğü, önce Yunancadan Latinceye geçmiş, daha sonra Fransızcaya geçmiştir (Capdeville, 2008:28).

Bu açıklamalar doğrultusunda, toplumların tarih boyunca birbirleriyle etkileşime girdiği ve dillerinin sözcük alışverişinde bulunduğu ortadadır. Buna karşın, geçmişe doğru gidildikçe, dil ve dilbilim alanındaki yazılı kaynakların sayısı azalmakta ve sözcüklerin kökeni üzerine yapılan etimolojik çalışmaların da her zaman doğru sonuca götürmediği de görülmektedir. Bu konuda Walter, Arapçadan Fransızcaya 215 sözcük geçtiğini söylerken (2017:13); Pruvost bu sayının 270 (2012:6) olduğunu öne sürmektedir. Buna karşın, her ikisi de "raquette: raket" sözcüğünün Arapçadan ödünç alındığını söylemişlerdir. (akt. Dumarest ve Morcel, 2017:13; Pruvost, 2012:6). Sonuç olarak, dilbilimde sözcüklerin kökeni üzerine yapılan çalışmalar, her zaman doğru sonuçlar ortaya koyamazken, insanoglu gittiği her yere kendi dilinden sözcük götürdüğü gibi kendinde olmayan sözcükleri de ödünç aldığı ortadadır.

2. Sözcük ve Sözcük Varlığı

Çok dilliliğin ve çok kültürlülüğün birçok yararı vardır. Humbolt (1836), Sapir (1949), Whorf (1956) bunu, bir insanın düşünme ve dünyayı algılama biçimi, kendi ana dilinin yapısı ve anlatım olanaklarıyla sınırlıdır (Demircan, 2005:18) diyerek çok dilli ve çok kültürlü olmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamışlardır. Zaten günümüzde, dünyadaki gelişmeleri yakından takip edebilmek ve bilimsel

bilgilere daha hızlı ulaşabilmek için artık birden fazla yabancı dil bilmek zorunluluk haline gelmiştir. İşte bir dil öğrenme hedefini gerçekleştirebilmenin en önemli adımı, o dilde yeterli bir sözcüğe sahip olmaktan geçmektedir.

Sözcük ve sözcüğü üzerine yapılan kaynak taramasında, bu konuda birçok tanım yapıldığı göze çarpmaktadır. Hengirmen'e göre sözcük, "Anlamli ses ya da ses birliği. Sözcük, kavram ve düşünce arasında çok yakın bir ilişki bulunur. Sözcüğü oluşturan sesler söylendiği zaman akla hemen ilgili kavram gelir." (2009:336). Vardar'a göre, "Bir ya da birden çok sesbirimin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçimce ya hiç değişmeyen ya da bükünlerde olduğu gibi bir bölümüyle değişim gösteren eklemli ses ya da sesler öbeğidir." (2002:181).

Sözcüğü ise, "yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütündür." (Aksan, 2007:4). Bu bağlamda bir bireyin edindiği ilk sözcüğü, kendi anadilidir. Bu durum Özbay'a (2008) göre şöyledir: "Dil gibi karmaşık bir sistem, birey tarafından kendi kendine ve hızla geliştirilmektedir. Okul öncesi çocukların kelime haznesinde yer alan kelimelerin hem sayı, hem tür bakımından çeşitliliği oldukça fazladır. Altı yaşından itibaren çocuğun sahip olduğu dil, okulda belli program doğrultusunda geliştirilir. Çocuđun sahip olduğu dilin zenginleştirilmesinde kelime öğretiminin önemi oldukça fazladır." (s. 31).

Öte yandan yabancı dil öğretiminde/öğreniminde öğrenilen dilin sözcüğü edinebilmek, öğrenebilmek hem zordur, hem zahmetlidir, hem de uzun süren bir süreçtir. Bu süreci verimli bir biçimde yürütebilmek için, öğrenilen dilin güncel kullanımından, yaşam biçiminden, tarihinden, edebiyatından, sosyolojik yapısından, mutfağından, folklorundan, kalıp sözlerinden, toplumsal değerlerinden yani kısacası kültüründen haberdar olmak gerekir. Sonuç olarak, başlangıç düzeyi Fransızca dil öğretimi için, Türkçe ve Fransızcadaki benzer (şeffaf) sözcüklerden başlamak doğru bir adım olacaktır.

3. Sözcük Öğretiminde Kullanımında Modeller

Allen'e (1983) göre çocuklar, kendi anadillerinin sözcüklerini bir bağlam içerisinde öğrenirler, hatta çocuklar kendi ana dillerini öğrenirlerken kullandıkları sözcükleri, ihtiyaç duydukları için öğrenirler (akt. Bekleyen, 2016:47). Aynı durum, yabancı dil öğretimi içinde benzer bir biçimde gerçekleşir. Bu nedenle müfredat programları ve ders kitapları içeriklerinde, öğrenenlerin öğrenme ihtiyaçları karşılayacak, onların ilgisini çekecek ve onları motive edecek güncel yaşamdan karelere, sözcüklere ve yapılarla yer verilmelidir ve tüm bu öğeler, resimler, gerçek nesnelere, çizimler, mimikler, jestler vb. öğelerle desteklenerek öğrenenlere sunulmalıdır.

Daha öncede belirtildiği gibi, yabancı bir dilde iletişim kurabilmenin ve yabancı dilde anlaşabilmenin en önemli yolu sözcüğüdür. Çünkü iletişim kurabilmek, sözcüğüyle doğrudan ilgilidir. Buna göre Fransızca etkinlikler tasarlarlarken, ilk olarak Fransızcadan Türkçeye geçen sözcüklere başvurmak, hem öğrenenleri isteklendirir, hem dersi sevdiren, hem de öğrenenlerin sınıf içi etkinliklerine daha aktif katılmalarına yardımcı olur. Ülkemizde, Fransızca öğretiminin son 30 yılı göz önüne alındığında birçok

kitabın kullanıldığı ve bu kitaplarda çağrışımsal, katmansal ve çekirdek anlamlara dayanan sözcük öğretimi anlayışının benimsendiği görülmektedir.

Bu bağlamda Avrupa’da, Ortaçağdan sonra pozitif bilimlerde yaşanan gelişmeler, eğitim süreçlerinde yeni yeni yaklaşımları, yöntemleri, teknikleri ve tüm bunları içeren eğitim-öğretim modellerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca eğitim süreçlerinde bellek odaklı çalışmaların artması, yabancı dil öğretiminde zaman ve yer bakımından yakınlık, benzerlik, yinleme ve canlılık düşünceleri arasındaki ilişkinin kurulmasını sağlayan çağrışımsal anlayışı alana kazandırmıştır. Sweet (1899) ve Palmer’a (1917) göre bu anlayış, yabancı dil öğretim yöntemlerinin temelini oluşturur. Çağrışımsal anlayışta sözcük öğretimi, genellikle benzerlik ya da karşıtlık yoluyla da gerçekleşir, sözcük ve anlam öğretimi ise, üç biçimde görülür:

- Yakın anlamlı sözcükler, (Quel(le) est votre **métier/boulot/job/travail/jobs/ prosession/occupation?**)
- Karşıt anlamlı sözcükler (**blanc: noir, beau: laid**)
- Bilinenlerle anlatım (Demircan, 2005:108)

Çağrışımsal anlayışta, bir sözcük ve onun çağrıştırdığı diğer sözcükler, bir çağrışım çiftini meydana getirir, sözcükler arası zaman ve yer bakımından yakınlık, benzerlik ilişkilerinden yararlanır (Demircan, 2005:108; Slobin, 1971:70;). Söz gelimi, Fransızca “aile ve aile bireyleri” konusu işlenirken “le père: baba” sözcüğü, “la mère: anne” sözcüğünü; “le frère aîné: abi” sözcüğü, “la sœur aînée: abla” sözcüğünü çağrıştırır. Bu örnekler, ders etkinliklerinde eş ve karşıt anlamlı veya yakın sesletimli sözcükler içinde yapılabilir. Bunun yanı sıra öğrenenlerin daha önceden öğrendiği sözcüklerden hareketle, önek ya da soneklerle yeni yeni sözcükler türetebilmeleri sağlanmalıdır. Sonuç olarak sözcük öğretimi üzerine etkinlikler hazırlanırken her iki dilde de benzer sözcüklere ve eklerle yapılabilen sözcük türetme örneklerine olanak verecek ortamlar oluşturmalıdır.

Katmansal anlayışta sözcükler jest, mimik, görsel ve işitsel öğelerle desteklenir ve bu dört ögenin en az iki tanesinin birleşimi gerekir (Bearne ve Wolstencroft, 2009:2). Çekirdek anlayışa göre sözcük öğretiminde, o sözcüğün ilk ya da temel anlamı akla gelir. Buna göre, iletişimsel yaklaşıma göre Fransızca öğreten ders kitapları incelendiğinde, sözcük öğretiminin üç genel başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar gösterme çalışmaları (gösterme, gerçek nesnelere, jestler, mimikler, dramatizasyon, resimleri çizimler, eş/karşıt anlamlarını verme, ana dile başvurma, vb), bağlamdan yaralanma çalışmaları (sözcüğün yan yana geldiği diğer sözcüklerle kazandığı anlam) ve sözlük kullanmadır (Üstün, vd., 1997:17).

Fransızca, fazlasıyla istisnaları olan bir dil olsa bile, kısa sürede iletişim kurabilecek kadar dilbilgisi kuralını ve sözvarlığını belirli bir sistematiğe göre öğretebilmek mümkündür. Buna karşın Fransızcanın bükümlü bir dil olması, yani Türkçe gibi belirli bir sözcük türetme sisteminin olmaması nedeniyle, öğrenenlerin sözcük öğretiminde daha fazla çaba sarf etmesi gerekir. Başka bir deyişle, Fransızca bir metni dinleyebilmek ya da okuyabilmek, bir metin yazabilmek ve Fransızca konuşabilmek için oldukça zengin bir sözvarlığına sahip olmak gerekir. Hatta bu konuda, Wilkins (1972), “Dilbilgisi olmadan çok az şey anlaşılabilir, sözcük bilgisi olmadan hiçbir şey anlatılamaz” (1972:111) diyerek sözvarlığının önemini vurgulamıştır.

1980’lerde birikim dilbilimi (Corpus linguistics) çalışmaları sözcük öğretimine önemli ölçüde katkı sağlamıştır. John Sinclair’in pedagojik odaklı sözlüksel bilgisayar (COBUILD) projesi, bu dönemde

hayata geçirilmiştir. Bu proje, İngilizce öğrenenlere gerçek iletişim ortamlarında karşılaşılabilecekleri olası durumlarda kullanılan sözcükleri teknolojik araçlarla öğretmeyi amaçlamıştır (akt. Doğan, 2012:425). Bu durum, bilgisayar destekli dil öğretiminin önünü açmış ve günümüzde de sıklıkla kullanılan mobil öğrenmenin temellerini atılmıştır.

1990'lı yıllarda Lewis tarafından ortaya atılan sözcüksel yaklaşıma göre bir dili öğrenmek, önemli ölçüde o dildeki sözcük öbeklerini anlamaya ve yeni sözcük öbekleri türetmeye dayanır (akt. Yelbay, 2015:359). Pawley ve Syder (1986) bir tümceyi oluşturan sözcük ya da sözcük öbeklerinin aslında bellekte depolanmadan önce keşfedilerek öğrenilen anlamlı birimlerin parçaları olduğunu dile getirerek (akt. Doğan, 2012:425) sözcük öğretiminin kuramsal boyutunu göstermişlerdir.

Öte yandan 2000'li yıllarında başında Avrupa'da kültürel ve dilsel zenginliğin korunabilmesi ve geliştirilebilmesi için birçok adım atılmıştır. Bunlardan biri de, 2001 yılının Avrupa Diller Yılı olarak kabul edilmesi olmuştur. Böylelikle dil alanında yapılacak tüm çalışmalar, yeni bir boyuta taşınmış ve Avrupa Konseyi, Modern Diller Bölümünün hazırladığı ve dil öğretiminin nasıl yapılacağını gösteren Diller İçin Ortak Başvuru Metni hazırlanmıştır. Sonuç olarak metinde de belirtildiği gibi, çok dilliliğin ve çok kültürlülüğün önü açılmıştır (OBM, 2009:160). Avrupa Birliğine aday olan ülkemizde de tüm dil öğretim süreçleri bu çerçeve programına göre yürütülmektedir.

21. yy'da teknolojinin gelişmesi, internet destekli mobil araçlarla dil öğretiminin gelişmesine olanak sağlamıştır. Böylece bu araçlarla, gerek dil öğretimi, gerekse sözcük öğretimi daha zevkli ve daha eğlenceli bir hale dönüşmüştür. Buna karşın, ilk ve ortaöğretim düzeyi eğitim kurumlarımızda dil öğretiminde başvurulan farklı farklı sözcük öğretim araçları ve stratejileri ise şöyle sıralanabilir kullanılmıştır:

- Sözcük öğretirken gerçek nesnelere ya da numunelere gösterilmelidir,
- Sözcük öğretirken jest ve mimiklere de başvurulmalıdır,
- Açıklamalar mümkün olduğunca yabancı dilde yapılmalıdır, öğrenmeyi kolaylaştırmak için eş anlam, zıt anlam, yakın anlam, türetme yoluyla sözcükleri anımsatma, vb)
- Sözcüklerin anlamını okudukları ya da duydukları bir metinden çıkarmaları sağlanmalıdır,
- Sözcük öğretirken görsel araçlar kullanılmalıdır (dergi, gazete, resim, poster, afiş, çizgi resimler, vb.) (Demirel, 204:107)

3.1. Fransızca Öğretiminde Şeffaf Sözcükler

Sözvarlığı, yabancı dil öğretiminde konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine en çok katkı sağlayan öğedir. Yani sözvarlığı, dil öğretiminin temel unsudur. Bu konuda Hameau (1971) sözvarlığının, dil öğretiminin ana kısmını oluşturduğunu (akt. Günday, 2015:195) söylemiştir. Bu süreç OBM'ye göre, A1 düzeyinden başlayıp C2 düzeyine kadar devam eden bir süreçtir.

Fransızca "emprunt" kavramı, Türkçede "aktarım, aktarma, ödünçleme," anlamlarına gelmekle birlikte Vardar'a göre, başka dillerden öge alma; ödünçleme; başka dilden alınmış öge." biçiminde tanımlanmaktadır (2002:15). Öte yandan toplumlar ve kültürler arası etkileşim, kendini en çok dilde göstermektedir. Bu durum, erek dilden ana dile ya da tam tersi bir düzende gerçekleşmektedir. İşte dilbilim terminolojisinde bu kavrama, ödünçleme ve ödünç alma denilmektedir. Diller arası sözcük ödünç almanın ya da vermenin birçok gerekçesi vardır ve bu sözcükler, kendi sistemlerinden çıkararak

geçtikleri dilin sesletim ya da dilsel kurallarına göre değişiklik gösterebilmektedirler. Sözelimi, Fransızcadan Türkçeye geçen “televizyon, radyo, organizasyon” gibi bazı sözcükler Türkçenin söyleyiş kuralları doğrultusunda yazılırken, bazen de Fransızcada olduğu “pastoral, roman, motif” olarak yazılmaktadır. Başka bir sözcük türetme yöntemi de taklit, yani öykünmedir. Öykünme, ana dilde olmayan erek dildeki bir sözcüğün birebir çevirisi yapılarak gerçekleştirilen bir türetmedir. Örneğin, “lune de miel: balayı”; “marché aux puces: bitpazarı”; “perce-neige: kardelen” bu yöntemle türetilmiş (İçel, 2017:11) sözcüklerden sadece birkaçıdır.

Öte yandan Eric Castagne, 2007 yılında kaleme aldığı *Transparences lexicales entre langues voisines* adlı makalesinde diller arasındaki sözcük geçişlerini başka bir kavramla (şeffaf sözcüğüyle) anlatmıştır. Castagne, sözcükleri önce “şeffaf” ve “şeffaf olmayanlar” diye ayırarak, şeffaflık tipolojisini oluşturmuştur (2007:155). Castagne’in çalışmasına göre, başlangıç düzeyi Fransızca öğretimi etkinliklerinde, her iki dilde kullanılan sözcüklere başvurularak sözcük öğretimi gerçekleştirilmelidir. Çünkü şeffaf sözcüklerle başlanan bir süreçte, hem Fransızca öğretimi daha eğlenceli bir hale gelir, hem de anadilde bu sözcüklerin kullanıldığı görmek Fransızcanın zor olduğu yönündeki algıları kırar.

İkinci yabancı dil Fransızca öğretim programları, öğrencilerin Fransızca’yı bir iletişim aracı şeklinde kullanarak kendi ihtiyaçlarını karşılamalarını, teknolojiyi kullanabilmelerini, öğrenmeyi öğrenerek sürekli olarak ilerlemelerini, düşünme ve dil becerilerini aktif olarak kullanabilmelerini amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarla ilgili becerilerini ve kültürler arası iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde düzenlenmiştir.

“Arc-En-Ciel” ve “Bien Sur!”, günümüz Fransızca öğretiminde çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde hazırlanmış ders kitaplarıdır. Her iki kitap, Avrupa Konseyi’nin Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ölçütlerine göre hazırlanmıştır. Bu metin, öğrenme-öğretme ve değerlendirme alanlarında Fransızca öğretmenlerine ve dil öğrenenlere yol göstermek amacıyla hazırlanmış kapsamlı, şeffaf ve tutarlı bir kılavuzdur. Bu kılavuzda hayat boyu öğrenme, öğrenen özerkliği ve kültürler arası etkileşimin önemi vurgulanmakta; öğrenenlerden beklenen hedef, bilgi ve beceriler dile ilişkin yeterlilik düzeyleriyle tanımlanmaktadır. OBM’de belirtilen dile ilişkin yeterlilik düzeyleri, temel (A1-A2), bağımsız (B1-B2) ve (C1-C2) yetkin kullanıcı olarak ifade edilmiştir (OBM, 2009:26).

Ülkemizde, MEB’e bağlı okullardaki Fransızca öğretiminin güncel hali şöyledir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren liselerde ikinci yabancı dil olarak okutulan ““Bien Sûr!” kitapları, Ortak Başvuru Metni temel dil düzeylerine (A 1, A 1. 1, A 2, A 2. 1) göre, yılda ortalama 72 saat, toplamda 288 ders saatinde (okul türüne göre saatler değişebilir) Fransızca’yı öğretmeyi hedeflemiştir. Her ne kadar birinci yabancı dil olarak okutulmamasına rağmen MEB, 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren ilk ve ortaokullar için “Arc-En-Ciel” ders kitaplarını, 2018-2019 yılından itibaren de “İlkokul Fransızca” ve “Ortaokul Fransızca” kitaplarını hazırlanmıştır.

A1.1 dil düzeyi ikinci yabancı Fransızca “Bien Sûr!” ders kitabında kullanılan ve Castagne’nin işaret ettiği konuya uygun sözcük örnekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 2). Aynı zamanda bu sözcükler, ders kitabının ilk etkinliğidir.

Tablo 2. Ders kitabı şeffaf sözcükler etkinliği (Bien Sûr!, 2016:13).

1

Leçon

CONTACTER LE FRANÇAIS

Vous connaissez déjà ces mots français ?

Le train	La plage	La musique	L'objet	Le taxi
Le biscuit	La cassette	Le cinéma	L'adresse	Le simit
La radio	Le lycée	L'acteur	Le restaurant	Le cache-col
Le coiffeur	La caravane	Le film	Le sport	Le balcon
Le parfum	La lampe	La guitare	La crème	L'album
Le pantalon	Le téléphone	La flûte	Le canapé	Le biberon
Le café	L'antenne	Le manteau	Le musée	La cuvette
La cravate	Le climat	La casquette	L'hôtel	L'ambulance
Le pyjama	Le tricot	La photo	Le touriste	L'affiche
La gare	Le métro	Le château	L'écran	La phare

Kitapta dilbilgisi ve sözcük öğretimi, iç içe geçmiş bir durumdadır. Böylelikle, şeffaf sözcüklerle dilsel yapıları bütünleştirmek, Fransızca öğrenme süreçlerini daha etkili ve daha verimli bir biçimde gerçekleştirmek demektir (Bien Sûr!, 2016:13). (Tablo 3.)

Tablo 3. "Qu'est-ce que c'est?" yapısının şeffaf sözcüklerle öğretimini gösteren etkinlik sayfası (Bien Sûr!, 2016:13).

Qu'est-ce que c'est ?

C'est un _____
C'est une _____

- une télévision
- une cravate
- une radio
- un pantalon
- un canapé
- un hôtel

Exemple: C'est une guitare.

C'est le _____ de _____
C'est la _____ de _____

- le pantalon de Mila
- la cravate de Jade
- la radio de Céline
- la télévision de Léa
- l'hôtel de Noah

Exemple: C'est la guitare de Lucie.

Bu çalışmada, 9. sınıflar A1.1 düzeyi ve 10. sınıflar A1.2 düzeyi "Bien Sûr!" ders kitapları içerikleri, Genel Tarama Modeliyle taranmış ve tema içeriklerinde geçen şeffaf sözcükler aşağıdaki gibi listelenmiştir (Tablo 4), (Tablo 5).

Tablo 4. A1.1 dil düzeyi "Bien Sûr!" ders kitabında kullanılan şeffaf sözcükler

Bien Sûr A1.1					
Actif, active	Cabane	Compliqué	Gendarmerie	Origine	Superbe
Activité	Cadran	Danser	Jeune	Poste	Sujet
Animation	Caractère	Départ	Lecture	Pratique	Solution
Annonce	Carte	Dessin	Magazine	Projet	Unité
Attaque	Cavalier	Directeur	Magasin	Photographe	Transport
Autonome	Conseil	Ecole	Marché	Pièce	
Billet	Cours	Expression	Mécanicien	Réservé	
Bouquet	Course	Favorite	Merci	Résister	
Boussole	Chant, chanter	Image	Message	Rôle	
Budget	Chemin	Gagner	Moral	Tournoi	
Ballon	Classe	Gilet	Objet	Tarif	
Bureau	Cœur	Gendarme	Organisation	Tableau	

Tablo 5. A1.2 dil düzeyi "Bien Sûr!" ders kitabında kullanılan şeffaf sözcükler.

Bien Sûr A1.2			
Activité	Bancaire	Gagner	Réserver
Annoncer	Costume	Idée	Succès
Annonceur	Costumier	Maquiller	Superbe
Argument	Danser	Mélodrame	Wagon
Autobiographie	Description	Modification	
Avocat	Diplôme	Office	
Concept	Final	Organiser	
Cœur	Finaliser	Phobie	
Chanter	Extraordinaire	Pavillon	
Capote	Enquêter	Projet	
Bureau	Ecole	Rendez-vous	
Bohème	Fonctionner	Retard	

İkinci yabancı dil olarak Fransızca öğretiminin ilk dönemlerinde, şeffaf sözcüklere daha fazla yer verilerek zor olduğunu düşünülen dilsel yapılar kolayca öğretilir, konuşma ve dinleme etkinlikleri de kolay bir biçimde öğrenilebilir. Hatta Türkçenin Fransızcadan en çok ödünç aldığı sözcükler, ders kitaplarındaki temalara dağıtılarak, zengin içerikli etkinlikler hazırlanmalıdır. Sözelimi, “kıyafetler”, “kurumlar”, “tatil” ve “meslekler” gibi tema içeriklerinde Fransızcadan Türkçeye geçen birçok sözcük mevcuttur. Böylesi bir durum avantaja dönüştürülmelidir. Öte yandan Fransızca sözcük öğretimi, doğrusal bir faaliyet olmadığından tek bir sözcük öğrenme-öğretme anlayışının, stratejisinin ya da yönteminin benimsenmesi ve uygulanması uygun olmayacaktır. Bu bakımdan öğrenme-öğretme süreci yapılandırılırken öğrenenlerin farklı zaman, tarz ve hızda öğrenebileceği, hazır bulunuşluk düzeyleri ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca öğrenenler yeni öğrendikleri bilgileri yapılandırırken derse aktif katılımları sağlamalı, eski ve yeni sözcükler arasında bağ kurabilmeleri, öğrendikleri sözcükleri farklı durumlarda nasıl kullanabilecekleri kavratılmalıdır. Bu anlayış, hem dil öğretiminin hem de sözcük öğretiminin devamlılığını sağlar. Tüm bunlara ilaveten, Fransızca bağımsız bir ders olarak düşünülmemeli, öğrenme-öğretme sürecinde öğrenenlerin diğer derslerle ilişkilendirme yapabileceklerine olanak sağlayan yaklaşımlara da yer verilmelidir.

Bilinen yapılarla ve şeffaf sözcüklerle sınıf arkadaşlarıyla iletişim kurmaya çalışan öğrenenlerin dil öğrenim süreçlerinde hata yapmalarının normal ve hatta yararlı olduğu unutulmamalıdır. Öğrenenlerin hatalarını düzeltebilmeleri için sistemli bir geri bildirim anlayışı benimsenmelidir. Öte yandan dil sürçmeleri, kısmen göz ardı edilse de sistematik hatalar, özellikle iletişimi kesintiye uğratabilecek gibi olduğunda, uygun bir biçimde düzeltilmelidir. Öğrenenlerin kendi dil kullanımlarını bilinçli bir şekilde izleyebilmeleri, yazılı ve sözlü anlatımlarında karşı tarafa vermek istedikleri mesajın istedikleri gibi ulaşıp ulaşmadığını kontrol edebilmeleri ve hatalarının farkına varabilmeleri için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır.

Sonuç olarak, Fransızca sözcük öğretimini avantaja dönüştürülecek tüm modeller, yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler öğrenenlerin en üst düzeyde Fransızca öğrenmelerine katkı sağlayacak biçimde tasarlanmalıdır.

3. Sonuç

Yabancı dil öğretiminin amacında uygun bir biçimde yapılabilmesinde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin önemli bir yeri vardır. Öğrenenlerin bu temel becerileri geliştirebilmesinde ihtiyacı olan en önemli şey, sözcüklüğüdür. Yani sözcük öğretimi, bu temel beceriler için tamamlayıcı bir beceridir. Aynı zamanda sözcük öğretiminde değişik modellere başvurmak, öğretimi daha verimli ve etkili kılar. Bu bağlamda hazırlanmış Fransızca etkinliklerin, öğrenenlerin öğrenme ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması, onları Fransızca öğrenmeye isteklendirir. Tüm bunların yanı sıra iyi bir ders kitabının alanlarında uzman bir ekip tarafından hazırlanması gerekir. Çünkü öğrenenler, ders kitaplarını ellerine aldıklarında ilk baktıkları; o kitabın görselleri, kapağı, tabloları ve kullanılan kâğıdın kalitesidir. Kitap, ilgilerini çekmezse hemen onu bırakırlar. İlgilerini çeken öğeler bulurlarsa ya da o kitabın satırları arasında kendilerine yakın gelebilecek sözcükler ya da tümceler görürlerse öğrenmek için çaba gösterirler. İşte Fransızca öğretiminde şeffaf sözcüklerin kullanılması, bu ilgiyi sağlayabilecek bir uygulamadır.

Sonuç olarak hangi en iyi model, yaklaşım, yöntem ya da teknik kullanılırsa kullanılsın, öğrenenin bildiklerini harekete geçirmeyen, ilgilerini ve dikkatini çekmeyen hiçbir uğraş olumlu sonuçlar vermez. Ayrıca öğrenenlerin öğrenmeyi hedefledikleri dili, mümkün olduğunca yaşantılarına sokmalar gerekir, bunun için Fransızca öğrenmeye şeffaf sözcüklerle başlamak her yönüyle doğru bir adım olacaktır.

Kaynakça

- Aksan D. (1997). Anlambilim. (İkinci Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim. Ankara: TDK Yayınları.
- Avrupa Konseyi. (2009). Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: (Çev. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). T.C MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları: Ankara.
- Bearne, E., Wolstencroft, H. (2009). Visual approaches to teaching writing: Multimodal literacy. 5-11. Los Angeles, Singapore, Washington DC: Sage Publications
- Bekleyen, N. (2016). Çocuklara yabancı Dil Öğretimi, Anı Yayıncılık :1. Baskı. Ankara
- Capdeville, J. (2008). Petite histoire de la langue française. Analele Universitatii din Craiova, Seria Stiinta Filologica, Lingvistica, XXX/1-2, p. 27-32.
- Castagne, E. (2007) Transparences lexicales entre langues voisines. In Castagne (ed.) Les enjeux de l'intercompréhension. Coll. ICE 2, Reims: Epure. pp. 155-166. Url: <http://logatome.eu/publicat/Gap2005.pdf>
- Demircan, Ö. (2005). Yabancı-dil öğretim yöntemleri. İstanbul: Der Yayınları.
- Demirel, Ö. (2004). Yabancı dil öğretimi. 2. basım. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Doğan, C. (2012). Sistematiik yabancı dil öğretim yaklaşımı ve yöntemleri. 1. Basım. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Dumarest D., Morsel M.-.(2017). Le Mots, Origine, Formation, Sens, Presses Universitaires de Grenoble,
- Ergin M. (1997). Üniversiteler için Türk dili. İstanbul: Bayrak Basım Tanıtım.
- Günday, R. (2015). Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler ve Multimedya Araç ve Materyalleri, Ankara: Favori yayınları.
- Hameau, M.A. (1971). Enseignement du vocabulaire. A. Beboulet (Ed.), Guide pédagogique pour le professeur du français langue étrangere. Paris: Hachette.
- Hengirmen, M. (2009). Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü. 3. basım. Ankara: Engin Yayınevi.
- İçel, D. (2017). Çeviri Odaklı Fransızca Sözcük Bilgisi. Ankara: Delta Kültür Yayıncılık.
- Kara, N. (2011). Contribution à l'intercompréhension entre le turc et le français, les transparences lexicales. UFR Lettres et Sciences Humaines, Université de Reims. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koç N. (1996). Yeni dilbilgisi. (2. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Özbay M. (2005). Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi. 1. Baskı. Ankara: Akçağ Basım Yayım P. A.Ş.

-
- Özbay, M. (2008). Türkçe öğretimi kaynakçası. Ankara: Öncü Kitap.
- Piq ,P., Sagart, L., Dehaene, G., Estienne, C., (2012). La plus belle histoire du langage, Editions du Seuil.
- Pruvost, J. (2012). La langue française: une longue histoire riche d'emprunts – En ligne: [http://www.canalacademie.com/IMG/pdf/Microsoft_Word_Jean_20Pruvost_20La_20langue_20francaise_20Une_20longue_20histoire_1_.pdf], Erişim tarihi: 25.03.2019.
- Slobin, D. J. (1971). Psycholinguistics. 2. Edition. Glenview: III Scott, Foresman.
- Sütel, D., Erbaş, M., Mülayim, S. (2016), Bien Sûr!, Manuel de français pour l'enseignement secondaire, A1.1., Livre d'élève, MEB Devlet Kitapları, 1. Baskı.
- Sütel, D., Erbaş, M., Mülayim, S. (2016), Bien Sûr!, Manuel de français pour l'enseignement secondaire, A1.2., Livre d'élève, MEB Devlet Kitapları, 1. Baskı.
- Üstün O., Aral Ü., & Şahinbaş H. (1997). Je voyage en français 4. Öğretmen kitabı. 1.Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Vardar, B. (2002), Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü, 1. Baskı. İstanbul: Multilingual.
- TDK Sözlükleri, Erişim: [www.tdk.gov.tr] Erişim tarihi: 23.03.2019
- Wilkins, D.A. (1972) Linguistics in Language Teaching. London: Arnold.
- Yelbay, Y. (2015). Sözcük Bilgisi Öğretimi, « Dil Öğretimi : Ed. Nilüfer Bekleyen, Pegem Akademi. Ankara